

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN

UTGIVEN AV FREDRIKA BREMER-FÖRBUNDET

❧ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❧

ÅRGÅNG 6
FEBRUARI
1919

STILFULLA & ELEGANTA

DRÄKTER, KAPPOR & PÄLSAR

För DAMER

PAUL U. BERGSTRÖMS A.-B.

74-78 DROTTNINGGATAN 74-78

D:r Elin Beckmans Hettluftsinstitut.

Hettluft, Diatermi, Massage och
Sjukgymnastik.

Behandling av *reumatism, gikt, nervsmärtor,*
frostskador, vissa ledutgjutningar och ledstelheter
samt börjande *ålderdomsbrand.*

Barnhusgatan 12. Vard. 1/23-4.

Rikst. 10552.

A. T. Br. 4552.

SINGER "66"

MODERNASTE SYMASKIN

NYTTIGASTE MÖBEL

Äkta
VADSTENASPETSAR

till utstyrsrar och presenter. Stort urval.
Bäst och billigast.

SVENSKA SPETSDEPOTEN,

Grevturegatan 34 A. I, kl. 10-6.

A. T. 402 04

(Andra huset från Linnégatan)

COLLAN-OLJAN,

världens förnämsta läderpre-
servativ, gör skodonen *absolut*
vattentäta och *minst dubbelt*
varaktiga.

A.-B. COLLAN-OLJE-FABRIKEN
T. OLSEN, Stockholm.

== ANNONSER FÖR HERTHA ==

upptagas av

Fröken Ingeborg Bergström

31 ÖSTERMALMSGATAN 31

Rikstel. 97 83

Rikstel. 97 83

Telefon
539
Malmö

Perslow's

**SIDEN- &
MANUFAKTUR-
AFFÄR**

Alltid nyheter i största urval

HERTHA

ÅRGÅNG VI

FEBRUARI 1919

HÄFTE 2

Krigets facit.

Ej blott vänster om, utan helt om!

I en av de många skildringar, där man från fjärran fick vara med om krigets spökgrin mot de kämpande, mötte det bisarra skådespelet av en grammo-fonskiva, som under luftskakningen placerats där det förr suttit ett människohuvud. Det kommer ibland för mig, som om denna hemska företeelse bjöde på ett slags bitter symbol för något, som vederfarits mänskligheten i mekaniseringens tidevarv.

Och änskönt det i denna stund är nya melodier, som skulle — icke "spelas upp" utan — sjungas fram ur mänsklighetens hjärta, så ligger det oss allesammans allt för nära att, trots allt, röra oss i de gamla nötta begreppsbanor, som vi — teoretiskt! — klandra och räkna till en nu försvunnen tidsålder. Alla partier måste visserligen omlägga sitt program. Men hur frestande är det inte att ta till den gamla "skivan", litet mera genomstucken kanske, och bara foga in den på nytt i den stora politiska grammo fonen, som likt tibetanernas bönekvarnar maler fram åt oss vad vi skola motionera om och bli partifrärlsta på — bara med den skillnaden, att hela skalan förskjutit sig några streck åt vänster till, medan själsinnehållet — eller bristen därpå — är densamma och

idéplanet fortfarande detsamma. Och hur nära ligger det inte till hands, att "nationernas förbund" blir ett nytt samtalsämne, en ny "skiva", i stället för en gärning, som sannerligen kräver sitt reala underlag i inrikespolitikens arbetssätt. Vad hjälper det med det intellektuella genomförandet, på papperet, av demokratiska idéer, om deras psykologiska genomförande fortfarande skall stå lika fjärran från allt vad politik heter?

Och vid det här ödesdigra vägskälet är det, som vi kvinnor skola börja spela med, på ett mera ansvarsmedvetet sätt än någonsin förr. Risken är stor, att vi, just för att visa hur dugliga och lämpliga vi äro för — politik, anpassa oss som kuggar i den gamla sortens maskineri, angelägna att vara up to date med sista "skivan" i det politiska spelet. Inte bara genom att kräva samma ansvar och rättigheter som den övriga halvan av människosläktet, vilket är en nödvändighet, men också genom att villigt nappa på alla gamla födkrokar eller slagord, som redan ligga utlagda i "the man-made world", utan att först undersöka huruvida de äro oss ej blott lagligt lovliga, utan verkligen värdiga. Utan sådan eftertanke gör det bra litet till vad som medgives oss, det blir då repetition,

ej krafttillskott — några grammofonskivor till på huvudets plats eller — kanske — där hjärtat satt! (Härmed menar jag alls ingen kvinnoförhåvelsens fördömelse över vad som varit — vi äro alla medskyldiga; men jag åsyftar en självprövning av vad vi just som kvinnomänniskor, politiskt sett, borde sätta in i världen, männens, kvinnornas och barnens värld.)

De metoder som det främst kommer an på att få in i politiken, vilket parti eller land man än tillhör, är ju i detta nu rättfärdigheten, så "opraktiskt" uttrycka sig till och med politiska experter! Rättfärdigheten har emellertid — även, när det inte var på modet att åberopa den i politik! — framförallt betraktats som en logisk metod, sakligt rät i linjerna efter idealet: *fiat justitia perea mundus*. Men livets logik har merendels tagit helt andra vägar, liksom "kvinnologiken". (Den sistnämnda är nämligen till sitt väsen psykologisk orientering, under falsk skylt!) Och om rättfärdigheten i politiken skall bli real, ej blott principiell, då är första kravet att den psykologiseras, jag menar med "den" både politik och rättfärdighet, eftersom de ju nu verkligen skola få höra ihop!

Och här är det vi kvinnor borde kunna sätta in något. Om vi försöka detta på allvar och ej blott efter partikommando, skola vi ofta förefalla, kanhända vara, "dumma", d. v. s. oerfaret hänsynslösa mot många tankelinje, som i princip ter sig ofelbar, och vi skola riskera att begå många misstag. Men risken av nya

misstag är snarare mindre än risken av gamla misstag, som man ingenting lär sig på, såsom en av Haagkvinnorna formulerade det. Jag skulle emellertid snarare vilja säga, att det är vida ödesdigrare att blint repetera andras misstag, än ärligt stå till svars för sina egna. Må vi akta oss för att nu ge oss ut för att kunna eller vara vad vi ej förmå och ej äro, ty sådan liten fåfänga medför risken, att det stora går förlorat, som verkligen står i vårt väsens makt, och som kanske ännu icke ens är en efterfrågad vara! Visst är kunnigheten viktig och nödvändig — den saken är så självklar, att redan nu de mått och steg tagas, som kunna leda sakligt oskolade tankerörelser in på det allmänligas arbetsmark. Det får ej prutas av en hårsmån på undervisningsnövändighet därvidlag. Men framhållas måste, att saken icke blott är en kvinnornas kunnighetsfråga, utan ock en ärlighetsfråga. Kunskap kostar mycket. Men absolut ärlighet är ännu mycket kostsamare. Och om man tänker på vad den individuella ärligheten en gång kunnat uträtta i förhållande till krigspsykosen, om i krigets begynnelse de lättfattligt enkla människobuden sagt ut sitt ord emot de kloka maktbuden, då kommer det för en, som om det är en den personliga frimodighetens renässans, som kräves mitt i all patenterad oppositions- eller maktkonservering i flock.

Till och med om vi kvinnor väcka aldrig så många motioner i humanitär riktning, är det knappast något krafttillskott, så länge motionerna i fråga räknas som goda eller dåliga, icke efter vad de i sig åsyfta, utan efter en viss

mening om det parti, som först råkade ta monopol på saken. Det är inte någon som helst kvantitativ ökning av antalet politici, som nu göres behov, utan en kvalitetsförändring. Och det åligger kvinnorna; icke på den grund att vi skulle vara bättre än männen, men helt enkelt på den grund att vi äro olika. Och om vi äro fullt ärliga, så besitta de flesta ibland oss en enfald i politiska ting, som det gäller att icke blott blygas över utan — sannerligen också — hoppas på! Ty är det icke för ett ögonblick, som om där i politiken såväl som det övriga livet, plötsligt hade rest sig i höjden ett krav, ett enda i stället för de många. Ett omätligt stort, enkelt och allvarsamt krav, rättfärdighetens, men en rättfärdighet, som om den någonsin skall få insteg i den värld som nu är, måste vara vida mera i släkt med bergspredikans "opraktiska" livs-direktiv, än med de gamla lagarnas "justalions".

Ty om det alltjämt skall gå efter "öga för öga"- och "tand för tand"-rättfärdigheten, den klara och logiska och lättfattliga — vad blir det då i verkligheten med nationernas förbund och demokratiens genombrott inom nationerna? Det är den rättvisa, vid vars skipande hela världen måste förgås! Om Frankrike utkräver sin rätt av Tyskland, tills detta land i sin tur fylles av "revanchetanken", om Finland hämnas på Åland sitt eget språkförtryck från rysk sida, om Kina skall — men nej, det är alldeles uppenbart, att vi på den vägen komma in i återuppreandets ring över hela linjen, från vilken punkt vi än starta, inom in-

rikes- eller utrikespolitiken eller i det dagliga livet.

Vi måste alltså göra helomvändning utefter alla linjer, om någonting verkligen skall börjas, och inte bara evigt repeteras. Men till sådan början duger icke enbart logisk rättfärdighet, där måste vara psykologisk sådan, med inblick i de verkningar den ena och den andra sortens "rättvisa" utlöser i folkpersonligheternas och de enskildas värld, och med en "justitia" efter själsperspektiv ej blott efter yt- och längd- och rymdmått som i tingens värld. Den rättfärdigheten får inte vara den släta och loja beskedlighetens — den är minst lika ödesdiger inom människovärlden som logisk "rättvisa" — den måste vara en sjaläkunnighetens, en livsvärderingens och en självkritikens rättfärdighet som aldrig förr inom samhällslivet, om den eljest skall vara någonting värd.

Om vi kvinnor, med all vår brist, icke duga till att sätta in denna psykologisering inom politiken, så duga vi ingenting till. (Jag uttrycker saken icke i moraliska termer, därför att jag inte alls tror vi äro bättre. Jag tror bara att här är en vår olikhet, som nu skall göra sin insats i det stora hela!)

Krigets facit — det är ännu endast på frågans stadium. I kaos äro vi, och spörsmålet är om det är världsundergångens kaos eller världsskapelsens urtöcken. För oss kvinnor ställer sig frågan skola vi verkligen sätta in all vår kraft på en helomvändning med risk att kallas dumma, enfaldiga etc., och att stundom också vara det — eller skola

vi, trots friska ögon och ouppsliten politisk kraft, fortsätta och, i grammofonskivans tecken, ytterligare förvärra det gamla, gamla viset?

(Att det viset var en galenskap, det borde då åtminstone ha uppenbarat sig som "krigets facit!").

EMILIA FOGELKLOU.

De kommunala valen.

I ngen föregående valperiod inom kommunerna har pålagt kvinnorna förpliktelser som den innevarande. Författningsreformen av den 17 december har lagt en makt i deras händer, som mångdubblar deras ansvar. Då varje kvinna, gift eller ogift, arbetande i hemmet eller i yrken och tjänster, oberoende av om hon har egen debetsedel eller icke, av Sverges riksdag samtidigt med genomförandet av den allmänna kommunala rösträtten för männen tilldelades en röst vid alla kommunalval, betydde detta ett inflytande, som på det allvarligaste förpliktar. Det får aldrig glömmas, att vi genom vår numeriska övervikt över männen kunna vara de bestämmande på de viktiga områden, som omfattas av kommunalrepresentationerna, och att därför det är i lika mån försummat ansvar att icke bruka sin röst, som att felaktigt bruka den, vare sig detta sista sker genom liknöjd okunnighet, osjälvständighet eller intresselöshet. Bli vi kvinnor i avsevärda mängder borta från valen eller deltaga vi i dem utan att med vaken vilja ha rätt ut för oss vad vi till godo för det samhälle vi leva i önska föra fram och stödja, blir det ytterst vi som bära ansvaret för de fall, där en god utveckling icke främjas eller där goda

initiativ underlåtas. Det vimlar av tilltrasslade eller förfuskade samhällsangelägenheter, för vilkas ordnande kommunernas ingripande tarvas. Bostadsfrågan särskilt i Stockholm, livsmedelsfrågor, barnavårds- och uppfostringsfrågor, fattigvårdsfrågor, lönefrågor, för att nämna endast några exempel på de praktiska problem som kommunalrepresentationerna ha att ta hand om, fordrar goda och friska tillskott av krafter för att med tillfredsställande resultat redas ut. Våra samlade röster i vågskålen kunna tynga den i rätt riktning, frånvaron av dem kan betyda motsatsen.

Inom mars månads utgång skola såväl stadsfullmäktige- och kommunalfullmäktige som landstingsvalen ha ägt rum. Sverges kvinnor måste i denna stund ha klart för sig, att det gäller för dem att nu i stort ikläda sig den förpliktelse den till dem utsträckta allmänna kommunala rösträtten pålägger dem: att var och en, i stad eller på landet, måste med allvar sätta sig in i samhällets och tidens frågor och med samvetsgrant bruk av sin rösträtt söka göra sin insats till samhällsbyggandet.

Ètt demokratiskt reformförslag.

Nu har det kommit, detta av en del efterlångtade och av andra med stora farhågor motsedda, ett nytt skolprogram! Den senaste läroverksreformen och de senaste universitetsreformer-na ha inte givit de goda resultat, som åsyftades, och man torde länge i vida kretsar ha känt behovet av en genomgripande omdaning av undervisningsväsendet, ehuru många säkerligen gärna såge den ställd på framtiden. Att en livlig diskussion skulle uppstå, så snart regeringens initiativ blev känt, är emellertid självfallet. Följande inlägg framträder naturligtvis inte med anspråk på att utgöra någon som helst allsidig belysning af det stora och omfattande problemet.

Först torde en rekapitulation av fakta, som redan offentliggjorts i dagspressen, vara på sin plats. Som bekant tillsatte K. M:t i den sista decemberkon-seljen en stor skolkommission, vars uppdrag blir att förbereda en revision av vårt skolväsen, en revision, som går ut på att realisera kravet på folkskolan som bottenskola samt på att reformera flickskolan och gymnasiet. Av medlemmar-na i denna kommission må här endast nämnas de kvinnliga ledamöterna, fil. kand. Anna Brita Bergstrand och skolföreståndarinnan Gerda Martin, insatta som flickskolans representanter. Vare det nog sagt om kommittén i sin helhet, att sammansättningen visar omtanke om skilda synpunkter. En mor borde dock enligt min tanke inta en av de tre riksdagsmännens plats, naturligtvis under

förutsättning, att hon satt inne med den behöfliga sakkunskapen och kapaciteten.

Vid tillsättandet höll ecklesiastikministern, statsrådet Rydén, ett anförande till protokollet, där han gav de stora principiella riktlinjerna för kommissionens arbete, som han själv i egenskap av ordförande tänker leda. Man får där veta, att grundtanken är ett enhetligt skolsystem. 'Folkskolan blir botten-skolan, den enda av staten understödda barndomsskolan, "på vilken övriga läroanstalter, organiskt förbundna med varandra, bygga".'

Det väsentliga i en sådan reform är utan tvivel, att den avser att ge all ungdom, från vilken samhällsklass den än utgår, kvinnlig såväl som manlig, samma möjligheter till utbildning. Den vill ge oss ett system, som verkligen tillvaratar begåvningarna, var de än finnas. Ett sådant system är sant demokratiskt, och ingen torde våga bestrida, att det är det enda kloka, ekonomiska och rättvisa, ett oerhört viktigt samhällsintresse. Dock kan man tryggt påstå, att det hittills hos oss saknats. Det har talats mångt och mycket om att vi redan ha det så ställt, att begåvad ungdom ur alla samhällslager kan "komma fram", men detta påstående är inte ens sanning med modifikation. Det är ju möjligt, ehuru jag tillåter mig att betvivla det, att snil-lena ha den explosiva kraft, som undanröjer alla hinder, men säkert är, att andra rikt begåvade människor ingalunda äro herrar över omständigheterna.

Inför dessa fakta torde de många in-

vändningarna mot folkskolan som bottenskola så småningom tystna. Att idén är riktig, ha väl de flesta vid det här laget en förnimmelse av. Frågan är om vi äro mogna för saken. Det är inte gott att veta om så är. Men utvecklingen går så fort i dessa dagar, att reformen kanske, när allt kommer omkring, blir färdig i laga tid. Att den, som ett i dagspressen av någon citerat tyskt lärdomsljus håller för möjligt, skulle kunna ha till följd en tillskärpning av klassmotsättningarna i stället för motsatsen förefaller föga troligt och förutsätter ovanligt osympatiska och otrevliga barn. Det vore intressantare att få uppgift om hur saken ställer sig i Schweiz, som provat experimentet och provat det länge. Därifrån har jag inte hört några andra klagomål, än att klasserna äro för stora och att uteslutande manliga lärare användas, ett förhållande, som naturligt nog har till följd, att många föräldrar dra sig för statsskolorna. Men så gälet kommer man ju inte att ställa till här. Angående För-enta Staterna, där bottenskolorna äro en mycket omhuldad institution, hänvisas till en intressant artikel i Aftontidningen för den 25 januari: "Där folkskolan är bottenskola", av E. F—t. Man har där ingalunda gjort alla de nedslående erfarenheter, som så många här förespä. Tvärtom, systemet har befunnits vara gott, och amerikanerna ha säkert ingen lust att utbyta det mot något annat.

Vill man då stanna vid det mest uppseendeväckande och revolutionerande i detta program — ty folkskolan som bottenskola är ett gammalt kraf, och det

förnuftiga i ett enhetligt skolprogram torde även den minst tänkande utan ytterligare uppfostran inse — så är det, att flickorna skola få samma förmåner som gossarna. På tal om sin ställning till lärarelönenämndens förslag till löne-reglering för privatläroverken, som han icke vill förelägga 1919 års riksdag, yttrar statsrådet: "Denna min ståndpunkt har erhållit ett kraftigt stöd av min bestämda övertygelse, att kravet om beredande av lika möjligheter för all ungdom, manlig såväl som kvinnlig, att av samhället tillförsäkras den utbildning, som den individuella utrustningen medgiver och som medborgarskapet förutsätter såsom nödvändig, innesluter en djup och ofrånkomlig rättvisa. Den nuvarande ordningen låter sig efter min uppfattning icke i längden försvaras." Och därefter tillägger han, att denna undervisningsfråga i stället bör provas, då organisationen av den manliga ungdomens motsvarande skolstadium upptas till behandling. Vidare talar han om "de välgrundade krav, som från den kvinnliga ungdomens sida kunna göras gällande att bliva i tillfälle att inom av det allmänna upprättade undervisningsanstalter kunna förvärva den utbildning, som i vårt land utgör förutsättningen för tillträde till universitetet. Han t. o. m. påpekar vad som från kvinnohåll förgäves framhållits, nämligen hur illusorisk rätten att inneha vissa statstjänster i grund och botten är, så länge ej konsekvensen lika möjlighet till utbildning tagits. (När det gällt hithörande frågor, ha vederbörande herrar i regel visat en oöverbannelig motvilja för logiska konsekvenser.)

När kvinnorna få vad som här utlovas, då ha de sannerligen vunnit något oskattbart. Detta är verkligen, som redan framhållits, något nytt. Visserligen är även det ett gammalt krav i den meningen, att enskilda kvinnor tiderna igenom känt behov av och begärt denna jämlikhet, vilken de trots allt betraktat som det enda kloka och rättvisa; men det nya — man kan gärna säga i världshistorien — är, att en reform i denna riktning börjar anses vara med god samhällsekonomi överensstämmande.

Den kvinnliga begåvningen! Hur har den värdesatts, och hur har den tillvaratagits? Ett av de många svaren kan utläsas ur de flesta snillrika eller annars rikt begåvade kvinnors själsdokument sedan långt tillbaka. Nästan alla dessa blotta, att här finns en känslig punkt. De vittna om att kvinnlig begåvning blivit systematiskt förbisedd och stäckt, ofta förlöjligad. Låt oss ta blott ett par exempel ur våra egnas led. Den 21-åriga Anna Maria Malmstedt (Lenngren) talar förtrytsamt i en tillägnan till hertiginnan av Södermanland om "den gräns man egenvilligt satt för mitt köns snille, vilket de förmodligen tro vara av en händelse och utan ändamål tillkommet", och Anne Charlotte Edgren lägger i en av sina hjältinnors mun något om att det bästa sätt, varpå en kvinna kan använda sitt goda huvud, är att låtsas, som om hon inte hade något huvud alls. (Hur många män finns det än i dag, som, jag säger inte sporra, ty det är visst för mycket begärt av den gamle Adam, men som åtminstone avhålla sig från att söka nedslå modet på kvinnor med intellektuella eller konst-

närliga aspirationer?) Det skulle emellertid säkerligen bli till oberäkneligt stor båtнад för hemmen och samhället, om genomsnittskvinnornas notoriska, framälskade, alltjämt tolererade och ofta omhuldade okunnighet ginge ur världen. Den har förkrympt människolivet, därför att den förkrympt kvinnorna, släktets mödrar. Okunnighet är till intet nyttig.

Men "grau, teurer Freund, ist alle Theorie, und grün des Lebens goldener Baum". Det är utförandet det kommer an på. En god reform följer inte med nödvändighet av ett gott reformförslag. Den nya kommissionen vet helt säkert, att den har mycket framför sig, innan arbetet förts till ett lyckligt slut. Här gäller att veta vad man vill — vad man vill avstå och vad man vill vinna — att ha sinne för proportioner och värden.

En kvalitativ höjning av bildningsnivån står för mig som det enda, som ger en stor och omfattande skolrevision *raison d'être*. Låt oss få mer grundlighet, självständighet och fördjupning i både gossars och flickors studier, bättre förberedelse både för livet och för fortsatta studier. Då kan också mera sovring ske, när det gäller. Det enda visa såväl som det enda barmhärtiga är i längden att utrusta alla så väl som möjligt och att till samhällets och medmänniskors bästa ge de dugligaste på alla områden möjlighet att göra sig gällande. En fond av fasta, grundliga teoretiska kunskaper (dessa må sedan i respektive fall omfatta mer eller mindre) har det uppväxande släktet rätt att få. Samhället kräver alltmer av medborgarna, och konkurrensen är stor.

Dessa spörsmål bli naturligtvis i högsta grad aktuella, när det gäller att ta itu med flickskolorna och gymnasierna.*

Ett andra önskemål, som nära sammanhänger med det första och som lyckligtvis nu börjar få många förespråkare, är större plats för de humanistiska ämnena. Det är då språken, man framför allt tänker på. Man tycks äntligen mera allmänt börja förstå hur olyckligt det ur flera synpunkter sett varit att låta dessa träda så mycket tillbaka. (Det må endast framkastas huruvida inte matematiken i gosskolorna, huslig ekonomi, prydnadssöm och en del annat plock i flickskolorna samt slutligen vissa områden inom naturvetenskapen i båda borde maka åt sig.) Det kan inte nog kraftigt framhållas, vilken stor och mångsidig betydelse språkstudierna även för det stora flertalet ha, allra helst i ett land som vårt.

Just nu klagas det rätt mycket och säkerligen inte utan skäl, att vår ungdom går ut i livet mera "grön", outvecklad och framför allt ointresserad än förr, att den kommer till universitet och högskolor utan verkligt goda förutsättningar. Må detta utgöra ett givakt.

Hur ovanstående krav skola kunna förenas med ett tredje, åtminstone delvis motsatt, är inte lätt att säga. Men jag tror, att problemet en gång måste lösas. Det lyder: skolans timplan behöver minskas. Det torde knappast ha undgått någon iakttagande uppfostrare,

att så är. De unga äro i stort behov av mer arbetsro, mer tid till självständig läsning, till praktiskt arbete (som dock inte behöver eller ens alltid bör vara förlagt till skolan) och till kroppsrörelse.

Var denna tid skall tas, kan man med skäl fråga. Men om viljan är god, kan nog åtskilligt göras. För det första kan säkert en hel del mindre viktigt eller värdefullt gods utan skada eller varför inte med fördel bortplockas. Tänk blott på allt detta omåttliga proppande med teoretiska detaljer. Ej minst i detta speciella eländes hemland, Tyskland, ha under de senaste åren hörts kraftiga varningar mot att gå vidare på denna väg. Dess slut heter överansträngning, försvagad tankekraft och avtrubbat intresse. Hur har det dessutom verkat på hjärnorna, detta, att det lämnats åt lärjungarna att så gott de kunna skilja på huvudsak och bisak? Våra alumner kunna numera ofta allt eller intet. För det andra kan tid vinnas genom linjeuppläning, genom ämneskoncentration och genom förlängning av läsåret, vilken sistnämnda utväg dock från flera håll kraftigt avstyrkes. En del har ju i här antydd riktning åtgjorts vid den senaste läroverksreformen, men experimentet kan nog utföras bättre. Man får emellertid som bekant ingenting för intet här i värden.

Skolan får slutligen inte förbise eller kanske t. o. m. motverka, utan den måste befordra en god fysisk uppfostran. "En sund själ i en sund kropp" är ju ett mycket gammalt ord, men dess innebörd är ännu för mängden förborgad. Med avseende på den fysiska upp-

* Angående flickskolan tillåter jag mig att hänvisa till en föregående artikel i Hertha: Några tankar om flickskolan, häft. 9, 1915, där jag framlagt några önskemål.

fostran äro synderna större, än att de kunna varda förlåtna. Se här ett område, där mödrarnas djupa okunnighet grymt hämmat sig på barnen. Men jag tror inte, att vi på vårt schema böra ha ett självständigt ämne, som heter "fysisk fostran", och jag tror inte, att vi äro hjälpta med vare sig kandidater eller licentiater i ämnet.

I det föregående har jag företrädesvis uppehållit mig vid den positiva sidan av saken, de goda riktlinjerna och de förnämsta önskemålen. Detta har skett med full avsikt, men det har icke skett, vare sig emedan jag saknat blick för de mycket stora svårigheterna eller emedan jag ej hyser några farhågor. Saken är snarare den, att det kan tas för avgjort, att farhågorna mig förutan få tillräckligt många talrör. Det känns som ett behov att få påminna om vilka stora möjligheter som slumra i detta program, som kan komma att ge stöten till den mest betydelsefulla läroverksreform, som hittills sett dagen i vårt land. Friska tag! Nu gäller det generationers framtid.

ANNA SONDÉN.

Kringblick.

Banden återknytas. Vår internationella rösträttstidning, *Jus Suffragii* som den hette i den förhistoriska tid då världsbranden ännu inte rasade, *The International Woman Suffrage News* som den numera officiellt kallas med det tidigare namnet som blott tillägg, har denna januari kommit som ett ljuvligt budskap om äntligen återknutna förbindelser. Man frågar sig om man drömmer, när man slår upp denna i London tryckta tidning och

ögat möter de stora helsidesporträtten av tyska kvinnor: Regine Deutsch, den preussiska rösträttsföreningens ordförande, Marie Lischnewska, en av de ledande inom vänstern, Marie Stritt, ordförande i de tyska rösträttsföreningarnas riksförbund, Anna Lindemann, Tysklands representant i Internationella rösträttsalliansens styrelse, Minna Cauer, *Frauenbewegungs* redaktör, och Hedvig Dohm, pionären och rösträttsveteranen, vars karaktärshuvud under det vita, löst fallande håret talar om en levnads långa rättskamp, intellektuella och själsliga strider. Och under fetstilsrubriken *TYSKLAND, Seger för kvinnorösträtten*, skriver Marie Stritt om Tysklands inrepolitiska läge, om de rättigheter som revolutionens storm på en dag skakade ned i tyskornas händer, om på en gång de förhoppningar och den fruktan för att inte vara vuxen de nya stora kraven, som röra sig i mängdens hjärtan, och om det oerhörda arbete som de ledande tyska kvinnorna i dessa dagar ha att taga på sig.

Givetvis är det inte mer än vad man hade rätt att begära av vår internationella rösträttstidning, de tyska kvinnornas politiska frigörelse är sannerligen en händelse i världens rösträttshistoria. Och ändå! Så anspråklös har man blivit, att man står överraskad och lycklig inför det faktum att vårt engelsktredigerade rösträttsorgan jubilerar med tyskorna och över att en tysk korrespondensartikel hittat vägen till London. Och detta fast man vet att tidningens redaktör, miss Sheepshanks, under hela första krigsåret ut hålligt kämpade för att uppehålla utomlandsförbindelserna och oförfärat gick i bräsch för internationalism och fredsprinciper. Men tyvärr har man också i minne att Mary Sheepshanks efterhand förmenades att i den Internationella rösträttsalliansens tidning propagera fredsidealet och att omständigheterna gjorde att utomlandsnyheterna blevo allt mer och mer ensidigt ententeföreträdade. För första gången på länge står nu åter Mary Sheepshanks namn under en artikel, och oförhindrat synes hennes vilja till att åter ena det som söndrats nu få göra sig gällande. Ett

varsel om att dock, trots allt, bättre tider rändas. Man vill tro att, även om det sviker på annat håll, kvinnorna skola bli de som knyta samman banden mänskorna emellan. De börja få makt att något göra; ännu, trots allt, vill man tro på deras goda vilja.

Om däremot tiden redan nu är inne att göra försöket att sammankalla Internationella rösträttsalliansen torde vara en annan fråga. Aletta H. Jacobs tyckes finna det. I en skrivelse av den 12 december 1918 framför hon en inbjudning att, om en konferens kan sammankallas 1919, den må äga rum i Holland. Hon tillägger, att även om de holländska kvinnorna vid det laget stå vid målet som röstägande medborgare — som bekant inneha de det egendomliga privilegiet att blott vara politiskt valbara —, hoppas de att alliansen dock ville antaga deras hjärtliga inbjudan.

Tyskorna på den politiska arenan.

Enligt de tillfälliga uppgifter som nått oss om valen till tyska nationalförsamlingen skulle 33 kvinnor invalts. De namn som hittills framkommit äro Käthe Schirmacher, Gertrud Bäumer och Louise Zietz.*

I bayerska lantdagen lär fru Ellen Ammann, München, taga plats. Fru Ammann är född svenska.

Engelskornas tur. De engelska valen äro nu sedan länge "en saga blott". Endast en kvinnlig kandidat höll sin plats, den irländska grevinnan Markiewicz, hörande till Sinn-Feinarnas stridbara parti. I parlamentet lär hon efter de dagliga tidningarnas uppgifter inte komma att inta sin plats, då partiet av politiska skäl vägrar att medverka i Westminster.

Naturligtvis har valutgången givit pressen en kär anledning att orda om "kvinnornas bristande politiska intresse" etc. Man måste le. Engelskorna, dessa sedan gammalt tränade och intensiva valagitorer, som utan att själva ha haft några rättigheter med osläcklig

* Sedan detta skrevs ha vi erhållit Minna Cauers orienterande artikel över kvinnorna och det politiska läget i Tyskland, vilken återges på annat ställe i detta häfte.

energi och brinnande intresse årtionden efter årtionden tagit del i männens valkampanjer, skulle vara likgiltiga för politiken! Och det nu!

Ånej, det torde finnas andra skäl. De så hastigt tillkomna valen bjödo även på andra överraskningar. Men det lär knappast falla någon in att påstå, att Labour Party's motgångar berott på politisk likgiltighet inom partiet. Vad kvinnorna beträffar var tiden mellan parlamentets bekräftelse av deras valbarhet och själva valen så knapp, att effektiva förberedelser för lancerandet av de kvinnliga kandidaterna inte kunde medhinnas.

Engelskorna komma nog igen, det är det ingen fara för. Inte endast Christabel Pankhurst, som i vilket fall som helst kan sägas ha manifesterat en bestämd vilja att ta sig in i parlamentet, utan även dessa många dugande, i politiskt hänseende tränade engelskor som gjort sig kända, en mrs Despard, mrs Snowden, mrs Corbett Ashby, miss Violet Markham med flera som inte här kunna nämnas, skola säkerligen låta höra av sig när tiden bli. De veta allt för väl att de ha intressen att bevaka och plikter att fylla med och genom sitt förvärvade medborgareskap.

Om den enda segerrika kvinnliga kandidaten, grevinnan Markiewicz, har I. W. S. N. pittoreska meddelanden. Irländska till börden gifte hon sig med en polack, men förblev med hela sin själ — trots lagens dekret att nu var hon polska, därför att hennes man var polack — den brinnande irländska patrioten. I påskupproret 1916 engagerade hon sig så pass aktivt som att vara med i själva de kämpandes led. Hon dömdes till döden, men benådades, som det heter, med livstidsfängelse. 1918 frigavs hon men häktades åter och insattes i fängelse. Och nu är hon vald ledamot av engelska parlamentet!

Engelskornas och fransyskornas fredsvillkor. National Union of Women's Suffrage Societies har sedan någon tid med sin ordförande mrs Fawcetts oförbränneliga energi som hävstång satt in sina krafter på att föra fram ett bestämt fredsvillkor vid freds-

konferensen. Kravet är att Storbritannien med "dominions" genom sina representanter skola begära att de länder, som ännu icke beviljat kvinnorna rösträtt, skola göra detta, då "fria författningsformer grundade på frihet och jämlikhet och icke bestående endast i två eller tre länder utan så vitt som möjligt över hela världen skulle förbättra utsikterna för en varaktig fred". Med hänvisning till de idéer Kant framlagt i sin essay om Den eviga freden påpekas hur mycket säkrare fredsintrössena vila hos folken än hos härskarna, men detta så mycket mera, när kvinnorna verkligen utgöra en del av "folket".

Som stöd för möjligheten att vid fredskonferensen framföra en fordran som denna påminnes om att vid Wienkongressen de brittiska delegerade begärde och genomdrev en klausul om att till fredens befrämjande den politiska makten borde läggas överallt i folkens händer och att ministrarna skulle göras ansvariga inför folkvalda parlament.

Exemplet är emellertid av tveeggad verkan. När det kom till kritan den gången hade de autokratiskt styrda länderna tusen krypvägar för att inte ratificera denna punkt. Inte heller blev den i verkligheten genomförd.

Ännu en fordran har med avseende på fredskongressen framställts av N. U. W. S. S., nämligen att kvinnorna skulle bli officiellt företrädare vid densamma. Mrs Fawcett, som för föreningens räkning skrivit till engelska premiärministern och begärt företräde för en deputation, som skall framlägga frågan, framhåller att huru omfattande eller huru begränsade än ämnena bli för konferensens diskussion, blir den av ingripande betydelse för kvinnorna, som spelat en framträdande roll i krigets historia och som, liksom männen, äro medborgare i nationen.

Franska rösträttsföreningar ha i en deputation genom madame de Witt Schlumberger hos Wilson förfrågat sig om hans ställning till kvinnornas representation vid fredskonferensen, något som han förklarade sig vilja på allt sätt främja. Vidare har Franska kvinnornas nationalförbund genom sin styrelse till konseljpresidenten framfört officiell anhå-

lan om att en kvinna må i egenskap av delegerad få tillträde till den internationella kommission, som vid fredskonferensen har att ordna arbetarelagstiftningsfrågor. Givetvis gäller det härvid som en av de främsta uppgifterna att få ta del i behandlingen av frågan om lika-lönprincipens tillämpning, det från franskt kvinnohåll så kraftigt framförda kravet.

Schweiziskorna på mellanhand. Emilie Gourd, den schweiziska rösträttsföreningens ordförande, berättar i sista numret av I. W. S. N. hur plötsligen schweiziskornas rösträttsfråga blivit akut. Ständigt tillbakahållna i sin kamp för politiska och kommunala medborgar rättigheter genom den tunga apparaten av 22 kantoner med var sin suveräna makt i avseende på författningsangelägenheter, finna sig plötsligt schweiziskorna genom storstrejken av den 11 november och den s. k. Oltenkommitténs proklamation i den situationen att ta ställning till de strejkande arbetarnas krav på att förbundsförsamlingen vid en genomgående revision av republikens författning skall erkänna kvinnornas rösträttskrav.

Det socialistiska kraftinitiativet till förmån för kvinnorösträtten tyckes inte ha varit obehövt. Skulle man associera sina intressen med dessa så gott som revolutionära arbetaremassor, som på själva dagen för undertecknandet av krigsstilleståndet, den historiska 11 november, bringade det schweiziska samhället "i gungning", som den traditionella termen lyder? Men inte heller kunde den schweiziska rösträttsföreningen tåga stilla vid ett tillfälle då det gällde ingripande förändringar av hela författningsformen. Resultatet blev för rösträttsföreningens vidkommande att den i ett telegram till regeringen med strängt betonande av sina orubbligt konstitutionella sympatier på det varmaste uttalade sig för punkt 2 i Oltenkommitténs program: aktiv och passiv valrätt för kvinnor.

Med påföljd att vänstern anföll föreningen för att den stödde regeringen och högern anklagade den för att ta parti för de strejkande.

Sådant kan hända — liknande har man sett förr!

När falla hindren?

Kvinnan i statstjänst.

Den glädje, varmed den 1909 vidtagna ändringen av § 28 mom. 1 R. F. motsågs av såväl de kvinnor som direkt eller indirekt ansågo sig berörda av densamma som ock av alla för tillgodoseende av kvinnans rätt intresserade, hann betydligt svalna under de många och långa årens väntan på de av Kungl. Maj:t och riksdagen samfällt beslutade "grunder", som till sist skulle bana väg för därtill kompetenta kvinnor till en del statsämbeten. Grunderna fastställdes som bekant vid lagtiman 1918. Ett bemerkelseår i den svenska kvinnans historia. Och vi hoppas att ytterligare grunder måtte beslutas vid den nu samlade riksdagen, på det att allt fler grupper av kvinnor må komma i åtnjutande av den genom grundlagsändringen dem tillärnade rätten.

Det decennium, som förflutit efter den med så mycket hopp och förtröstan motsedda grundlagsändringen, har i annat avseende blivit en besvikelse. Vad var naturligare än tron att, då statsmakterna slutligen i rättens och rättfärdighetens namn åstadkommit en grundlagsändring för beredande för därtill kompetenta kvinnor av tillträde till en del av statens högre ämbeten — visserligen icke oförbehållsamt, helt och fullt på samma villkor som gälla för män, men dock styckevis och efter vissa grunder —, de administrativa eller författningsenliga hinder, som utestängde kvinnor från första gradens tjänster inom olika grenar av statsförvaltningen, omedelbart

därefter, då det nu ej skett förut, skulle undanrödjas. Tjänster, som ej tillsättas av Kungl. Maj:t, utan medelst fullmakt eller konstitutorial av vederbörande ämbetsverk eller myndigheter. Här erfordrades ingen grundlagsändring. Här förefanns före 1909 kanske knappast något hinder; måhända ha de som nu förefinnas huvudsakligen tillkommit under det sistförflutna decenniet, samtidigt som kvinnlig arbetskraft på ett annat plan tagits allt mer och mer i anspråk inom statsförvaltningen.

Att något hinder för kvinnors innehav av första gradens tjänst inom den civila förvaltningen realiter ej förefinnes eller åtminstone ej förefanns vid ovannämnda tidpunkt framgår med all önskvärd tydlighet därav, att, enligt vad statskalendern upplyser, en kvinna sedan årtal innehar en första gradens tjänst vid ett av våra centrala ämbetsverk. Möjligen förefinnes eller förefinnes icke hinder av ifrågavarande slag allteftersom vederbörande chefer äro avogt eller välvilligt stämnda mot användande av kvinnlig arbetskraft.

Under det att de akademiskt bildade kvinnor, för vilka 1909 är ett bemerkelseår, egentligen tjänat sina sporrar i enskild tjänst, ha ämbetsverkens tjänandesystrar i släp och svält ägnat årtionden åt statens tjänst. För dem blev 1910 det bemerkelseår, då en kvinna för första gången inom ett centralt ämbetsverk vann den ordinarie anställningens trygghet. Statens lösen var undvikande av

överkvalificerad arbetskraft. Att kvinnor väl fylla sina skilda uppgifter måste anses bestyrkt därav att 1910 års första ordinarie biträde, i riksdagsdebatten döpt till "modellbiträdet", för varje år följts av allt större och större skaror.

Dessa biträden bilda en avskild grupp inom de resp. ämbetsverken och myndigheterna. Kompetensfordringarna variera och äro fastställda till högst normalskolekompetens, utökad med diverse kunskaper och färdigheter allt efter förhållandena. Och så långt är ingenting att säga därom att dessa biträden äro utestängda från befordran till tjänster, för vilkas innehavande högre kompetensfordringar fastställts. Men inom statsförvaltningen förefinnes ett fåtal kvinnor, som besitter enahanda kompetens som gäller för de resp. verkens manliga tjänstemän. Icke på grund av bristande teoretisk utbildning eller mindre praktisk duglighet utan allenast på grund av sitt kön förvägras dessa inneha första gradens tjänst och tjänstgöra såsom extra eller ha låtit inränga sig i biträdenas stora skara, allt efter personlig läggning eller omständigheternas makt.

Här föreligger i ny form — för staten billig användning av överkvalificerad arbetskraft.

Redan i sitt 1911 avgivna betänkande nr XXVII yttrar 1902 års löneredlingskommitté: "Innan för kvinnor beredes möjlighet att kunna av Kungl. Maj:t utnännas till chefsbeställning eller befattning såsom avdelningschef, torde de lämpligen först böra såsom ordi-

narie innehavare av underordnade befattningar hos vederbörande ämbetsverk, myndigheter eller institutioner hava fått visa sig besitta egenskaper, som göra dem skickade att vara förmän för större eller mindre kategorier av manliga eller kvinnliga tjänstinnehavare."

Denna sanning låter sig icke förneka. En examen, hur nödvändig den än är, kan icke ensam förhjälpa en kvinna till statsförvaltningens högre ämbeten, utan hon måste på samma sätt som mannen passera graderna.

Underdåniga framställningar ha även ingivits såväl från enskilda kvinnor som från kvinnoföreningar för beredande av dylik möjlighet för teoretiskt kompetenta kvinnor. Föreningen Kvinnor i statens tjänst ingav 1913 till Kungl. Maj:t en hemställan i detta syfte, och sistlidne december avläts från styrelserna för Fredrika-Bremer-Förbundet och Akademiskt bildade kvinnors förening till Kungl. Maj:t en gemensam framställning i saken, för vilken redogjordes i föregående nummer av Hertha.

Slutligen föreslår nu herr Vennerström i en vid innevarande riksdag väckt motion skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan att Kungl. Maj:t ville antingen på administrativ väg, där detta låter sig göra, undanrödja förefintliga bestämmelser, som hindra kvinnornas tillträde till civil statstjänst på samma villkor som för män, eller ock utarbete och för riksdagen framlägga de lagförslag, som för uppnående av detta syfte äro nödvändiga.

Tyskornas nya uppgifter.

På en begäran om en redogörelse för tyskornas deltagande i valen till nationalförsamlingen har fru Minna Cauér tillställt oss nedanstående brev.

Kära vänner!

Gärna tillmötesgår jag uppfordringen att tala om kvinnosakens läge i Tyskland. Ofantligt mycket vore att säga om den, ty mycket har förändrat sig. Men man måste ha varit med om vad vi arbetat oss igenom, lidit och burit sedan augusti 1914, aldrig kunna de, som inte själva genomlevt detta, förstå det, aldrig kommer en gång den mest betydande och framstående historiker att kunna bedöma denna tid, i synnerhet icke i fråga om vad de tyska kvinnorna gått igenom, ty dessa kvinnor ledo och uthärdade — uthärdade, ledo och arbetade, men de tego. De ha häftigt klandrats för denna tystnad, dock, just tyngden av vad de genomlevde, ålade dem tystnad. Det är en senare tid förbehållet att tala och skriva om allt detta.

Nu önskar Ni veta hur det gått de tyska kvinnorna vid valen, i vad mån de tagit del i dem och vad de framdeles tänka att göra.

Jag måste för att klargöra sakernas läge först tala något om det som varit. Tyskland äger en av världens största socialdemokratiska organisationer, men kriget har även i detta avseende verkat splittrande. Partiet är icke längre så enigt som förr. Kvinnorna stå emellertid sedan Erfurtprogrammet 1891 antogs fullt likberättigade med männen inom partiet. Partiet företräder själva

grunden för det tyska riket — den allmänna, lika, direkta och hemliga valrätten, den mest fria valrätten. Partiets kvinnor ha sida vid sida med männen kämpat för arbetarnas rätt, de äro tillfölje härav väl skolade för det offentliga och politiska livet.

Annorlunda förhåller det sig med de borgerliga partierna och de borgerliga kvinnorna. Till och med liberalerna ha förhållit sig avböjande, konservativerna kärvt avvisande gentemot kvinnorrätten, och centern, det katolska partiet i Tyskland, intog en mer eller mindre avvaktande ställning. De borgerliga kvinnornas övre lager i Tyskland intressera sig för konst och litteratur, medelklassen för hushåll och allt vad som rör familjen, arbeterskorna gå upp i sitt förvärvsarbete och det politiska föreningslivet. Kvinnorörelsen i Tyskland har uppnått mycket genom omfattande organisationer av skilda slag, lärarinnornas, sjuksköterskornas, handelsbiträdenas, kvinnliga tjänstemännens, studentskornas, akademiska kvinnors o. s. v. —, den kan med tillfredsställelse räkna sina framgångar på dessa områden. Däremot har intresset för rösträtten varit mycket svagt i de borgerliga kvinnornas kretsar. Sedan 1902 äga vi emellertid en rösträttssammanslutning, men först sedan 1908 kunde vi fritt taga del i det politiska föreningslivet, de borgerliga kvinnorna ställde sig dock mycket främmande gent emot kampen för medborgarrättigheterna.

Så kom kriget! Allt som kriget fort-

gick inträffade en fullkomlig förändring i kvinnornas liv — kvinnorna blevo bärarna av samfundsmaskineriet, dels genom att träda in i mannens ställe, dels genom hjälpverksamhet. Utan vila ha de tyska kvinnorna under fyra tunga år uppfyllt sin tunga plikt, lugna och tysta ha de uthärdat bitter hungersnöd, vilken tyvärr ännu, på grund av den engelska blockaden, fortfar, trots att krigstillståndet upphört.

Så kom den 9 november 1918. Revolutionen bröt ut, republiken proklamerades, det gamla systemet störtade samman. Tyskland och det tyska folket äro sysselsatta med att bygga sig ett nytt hus. I detta nybygge kunna nu de tyska kvinnorna taga del, ty de erhöilo en gåva, en mycket dyrbar och värdefull, som måste vårdas och vaktas — sin valrätt.

Den 19 januari sammankallades det tyska folket till val till nationalförsamlingen på grundval av allmän, lika, direkt och hemlig valrätt för män och kvinnor som uppnått sitt tjugonde år. 21 miljoner kvinnor blevo härigenom valberättigade, mot 18 miljoner män. Kvinnorna voro således i majoritet. Valförberedelserna bedrevos inom alla partier med brinnande iver, kvinnor togo lika del däri med männen, de gingo i hundra- och tusental in i partierna. Dag efter dag arbetades ivrigt, kväll efter kväll ägde till trängsel fyllda möten rum, till och med i de mindre städerna och på landet vaknade det politiska intresset.

Valresultatet blev i allmänhet vad man ungefär kunnat beräkna. Det socialdemokratiska majoritetspartiet (det nuvarande regeringspartiet) uppnådde det

högsta röstetalet, men icke absolut majoritet. Närmast detta kom det nybildade borgerliga vänsterpartiet, det tyskdemokratiska. Den blivande regeringen kommer således att bli socialistisk och demokratisk borgerlig. Nationalförsamlingen, som inte sammanträder i Berlin utan i Weimar, omfattar 400 medlemmar, däribland 33 kvinnor. Av dessa kvinnor är hälften socialdemokrater, de övriga fördela sig på de olika borgerliga partierna, som äro fyra till antalet.

Nationalförsamlingen har uppgiften att lägga grunden till det tyska riket, att fastställa riks författningen. Förslaget föreligger redan. På kvinnorna vilar uppgiften att taga del i det svåra och ansvarsfulla arbetet med författningen. De äro en liten skara, som dessutom, fördelad som den är på de skilda partierna, icke kan verka utslagsgivande, men icke desto mindre måste den visa sig vuxen den väldiga uppgift som fordras av nationalförsamlingen, till Tysklands välfärd och framgång.

Den 26 januari ägde ännu ett val rum i Preussen, den största staten i Tyskland, och även för den preussiska nationalförsamlingen ställdes kvinnor uppliksom för den tyska. Valresultatet är ännu icke känt.

Inom de närmaste veckorna komma ännu andra val att äga rum, de kommunala. Även härvid ligga samma förpliktelser på kvinnorna, att välja sina representanter i stadsförvaltningarna. Härför bör det finnas många väl förberedda kvinnor, såväl på grund av deras nya sociala verksamhet som deras sedan årtal tillbaka bedrivna arbete, exempelvis

inom fattig- och barnvården, spädbarnsvården, för skolhygien, i bostadsfrågan, fortbildnings- och fackskolefrågan. Ett antal yrkesutbildade, socialt arbetande kvinnor, såsom exempelvis barnavårds-, fabriks- och skolinspektriser, skulle vara av största betydelse inom stadsförvaltningen.

Då man nu kan säga att uppgifterna inom den tyska nationalförsamlingen koncentrera sig på författningsproblemens område, inom den preussiska liksom inom de i de övriga länderna i Tyskland valda nationalförsamlingarna på kulturella frågor, såsom skolväsende, konst, vetenskap, statens och kyrkans angelägenheter, så måste man ju uppställa den frågan, om kvinnorna äro tillräckligt skolade för dessa uppgifter. Att döma härom nu är omöjligt. Vi ha endast reda på hur kvinnorna arbetat inom det kommunala, i allmänhet ha de där tagit sin uppgift praktiskt och därvid överträffat männen; detta har man återigen ej insett på den andra sidan, då man där icke bemödat sig om att rikta in sig på de mindre, praktiska detaljerna.

I nationalförsamlingen fordras det framför allt kunskap i inre och yttre politik och förmåga att överskåda sakernas sammanhang. Det fordras politiskt skolade kvinnor, men också politiskt skolade män. För kvinnorna inställer sig ännu en annan uppgift, de måste komma med sitt eget, de få icke blott medverka i det gamla systemet eller stärka detta, de måste ha mod att finna ut nya vägar och att tappert försvara dessa. —

Nu sänder jag till sist de kära svenska medsystrarna de hjärtligaste hälsningar! Måtte det inte dröja alltför

länge innan vi som förr i tiden få fatta varandras händer och skåda varandra i ögonen. Vi längta efter freden och hoppas då på en lika lycklig samvaro som under Internationella rösträttskongressens oförgätliga dagar i er härliga, underbara huvudstad.

Med hjärtlig tillgivenhet

MINNA CAUER.

Kring Wilsons program.

De av svenska sektionen av Internationella kvinnokommittén för varaktig fred igångsatta opinionsyttringarna till förmån för Wilsons fredsprogram fingo sitt särskilda, kraftigt verkande uttryck genom ett massmöte på Auditorium i Stockholm den 28 januari. Den stora lokalen, fylld till sista plats, lämnade på långt när inte rum åt alla som med sin närvaro velat manifesteras sin anslutning till de Wilsonska principerna. Efter en stämmingsfull musikavdelning och sedan aftonens tre talarinnor, fruarna Anna Wicksell, Ruth Gustafsson och Ellen Hagen, ur olika synpunkter belyst idén om nationernas förbund och president Wilsons ståndpunkt i övrigt i fredsfrågan, antogs enhälligt den resolution som tidigare framförts av svenska sektionen av I. C. W. P. P. och som uttrycker åsikten att en tillämpning av Wilsons programpunkter skulle leda till ett mera utvecklat rättstillstånd mellan nationerna än det, som före kriget var rådande, och därmed till en varaktig fred.

En skriftlig hälsning från Ellen Key upplästes, vari hon "av såväl hjärtats som samvetets innersta" instämde i mötets syfte.

*

Den 31 januari konstituerade sig i Stockholm på inbjudan av för saken intresserade personer Svenska föreningen

för nationernas förbund vid ett möte under presidenten Ivar Afzelius' ordförandeskap. Som föreningens huvudsyfte anger den antagna första stadgeparagrafen uppgiften att arbeta för Sveriges anslutning till ett nationernas förbund, där med tillgodoseende av de små staternas rätt mellanfolkliga rättsmedel skapas till förekommande av krig.

Den nya föreningen enade sig i ett uttalande för att Sverige måtte beredas tillfälle att genom delegerade deltaga i förhandlingar och beslut rörande konstituerandet av Nationernas förbund.

Föreningens ordförande blev friherre Theodor Adelswärd, vice ordförande professor Svante Arrhenius, sekreterare fru Anna Wicksell.

Sveriges flick- och samskolors lärarinneförbund.

Det torde trots allt ej ha väckt mycken verklig förvåning, att lärarinnorna vid våra privatläroverk tagit steget att sammansluta sig i en organisation, ledd av dem själva, för att arbeta för en förbättrad ställning och andra för dem viktiga frågor lösning. På initiativ av Lärarinneförbunden i Stockholm, Malmö och Lund bildades på möte den 10 och 11 januari Sveriges flick- och samskolors lärarinneförbund. I mötet deltog ett 40-tal lärarinnor från Stockholm och landsorten.

Mötesförhandlingarna, som leddes av Stockholmsförbundets ordförande, fil. kand. Anna Brita Bergstrand, fingo sin särskilda prägel av att en notis om en ny stor skolkommittés tillsättande några dagar förut varit synlig i pressen. Man hade där fått veta, att det var fråga om ingenting mindre än vårt skolväsendes fullständiga demokratisering genom folkskolans omorganisation till bottenskola och flickläroverkens förstatlignande, och det var ju självfallet, att detta regeringens stora initiativ blev föremål för det livligaste intresse. Den brännande frå-

gan blev naturligtvis hur man skulle ställa sig till detta, som komme att medföra så genomgripande förändringar. Diskussionen om flickskolans förstatlignande blev mycket livlig och resulterade i två resolutioner.

Den ena var av följande lydelse:

Med anledning av att regeringen förbereder en utredning, som bl. a. skall omfatta de enskilda skolornas förstatlignande, uttalar mötet sin tillfredsställelse över att statens skyldighet att tillgodose den högre kvinnliga undervisningen i samma omfattning som den manliga härigenom principiellt erkännes.

Mötet uttalar den förhoppningen, att vid den blivande omorganisationen den betydelsefulla uppfostrargärning, som de enskilda skolorna under stora uppoffringar utfört, måtte vinna tillbörligt beaktande och den samlade erfarenheten utnyttjas.

I samband härmed önskar mötet starkt betona nödvändigheten av att de grundlagsenliga hindren för kvinnas medlemskap i respektive överstyrelser med det snaraste avlägsnas, så att kvinnorna bli representerade även inom skolornas högre ledning.

Mötet förväntar, att det uppskov av

ett definitivt ordnande av lärarinnornas löneförhållanden, som utredningen förorsakar, måtte kompenseras genom att staten beviljar så stora provisoriska lönetillägg, att lärarinnorna i lönehänseende bli fullt jämställda med statssamskolornas lärarinnor.

Den andra formulerades sålunda:

Mötet hyser den uppfattningen, att när privatläroverkens lärarkår vid ett förståtligande av flickskolan inträder i statens tjänst, rättvisan synes fordra, att de tjänsteår vid de privata läroanstalterna, som nu berättiga till uppflyttning i högre lönegrad, måtte få räknas kårens medlemmar till godo, såväl för erhållande av ålderstillägg som vid beräkning av pensionsår för statspension.

Även andra frågor diskuterades, och önskemål uttalades. Behovet av ökning av övningslärarinnornas krigstidstillägg till samma belopp som ämneslärarinnornas, nödvändigheten av en avsevärd förbättring av småskolelärarinnornas löner, önskvärdheten av ett klargörande och fastställande angående flickskolelärarinnornas behörighet till folkskolelärarinnetjänst samt vikten av att samhällslärasnarast möjligt upptas som självständigt skolämne avhandlades.

Stämningen vid mötet var den allra bästa, och det präglades av en stark och enig vilja. Endast en sluten votering förekom (vid val av suppleanter). Det gick en fläkt av liv och varmt intresse genom alla förhandlingarna, och deltagarna medförde säkert från denna samvaro goda och väckande intryck.

I detta nu omfattar landsorganisationen över 700 medlemmar från 68 skolor. (Efter vad som förekommit, må

exempelvis nämnas, att tre göteborgsskolor äro där representerade.)

Inom Lärarinneförbundet vilja vi ingen "schism" mellan oss och Flick- och samskoleföreningen, där vi själva utgöra majoriteten (!) och vars tjänster vi tacksamt vilja emottaga. Vi begära endast vår självklara rätt att få arbeta för våra egna angelägenheter på sätt, som vi anse lämpligt och gagneligt.

En sådan positiv taktik synes oss, som vi tro på goda grunder, vara att föredraga framför den av en hel del medlemmar i Flick- och samskoleföreningen anbefallda: agitation mot Centralstyrelsen för Sveriges flick- och samskolor. Den omvägen skulle med mycket osäker vinst binda krafter, som kunna användas bättre. Till slut en fråga: Avser den kampanj, som sedan landsorganisationen blivit definitivt beslutad, öppnats mot oss, att driva ut Lärarinneförbundets medlemmar ur den äldre föreningen? Det ser nästan så ut. Men vilket gott ändamål skulle därigenom tjänas?

ANNA SONDÉN.

Våra första kvinnliga lektorer. Riksdagens förra året fattade beslut att göra samtliga seminarieadjunktstjänster till lektorat bragtes den 13 sistlidne december till verklighet genom de då i konseljen utfärdade utnämningarna av de 45 förutvarande seminarieadjunkterna till lektorer. Av dessa voro 9 kvinnliga: Elida Andersson, Kalmar, Elisabet Eurén, Stockholm, Emilia Fogelklou, Kalmar, Marie-Louise Gagner, Stockholm, Anna Linder, Kalmar, Hedvig Sidner, Stockholm, Anna Sörensen, Falun, Jenny Velandér, Skara, Augusta Westerberg, Kalmar.

Kvinnlig konsulent i yrkesskoleledningen. Kungl. Maj:t har förordnat lärarinnan vid Stockholms stads folkskolor Maria Aspmann, som tillika är föreståndare för Fredrika-Bremer-Förbundets kvinnliga högre yrkesskola, att under tiden den 1 jan.—30 juni 1919 på skolöverstyrelsens yrkesskoleavdelning tjänstgöra såsom konsulent och särskild föredragande för ärenden rörande undervisning i husligt arbete.

L. K. P. R:s upplysningskurser i Stockholm som togo sin början den 21 januari med en föreläsning över "Kommunalförvalt-

ningens organisation och arbetsformer", hade lockat ett så stort antal deltagare att den ursprungligen tillämnade lokalen, Whitlockska skolans samlingssal, icke på långt när förslog utan K. F. U. M:s stora sal måste anlitas. Detta oaktat har ändå ett antal kursdeltagare måst avvisas.

Det stora intresse som visats dessa kurser kenner som en direkt och lämplig motivering till fördel för L. K. P. R:s i dagarna till regeringen inlämnade begäran om ett understöd av 10,000 kr. för spridande av samhällskunskap bland Sverges kvinnor.

Notiser från bokvärlden.

Carl Gustaf von Brinkman under diplomatåren 1792—1810. Av *Hilma Borelius*. Albert Bonniers förlag.

Här möta vi fortsättningen av den gedigna och intressanta biografien, som behandlade Brinkmans utvecklingstid. Och om denna del gäller likaväl som om den förra, att man njuter av Hilma Borelius' "manliga" ordknapphet, medan man stundom blir trött på Brinkmans "kvinnliga" ordström. Den enda anmärkning man med fog skulle kunna göra om boken är också den att citaten ur hans brev stundom äro för långa. Detta gäller dock egentligen mest den förra avdelningen av boken, då det personliga ännu spelar en överväldigande roll, då förhållandet till Rahel, Gentz och Schleiermacher ännu har övertaget hos Brinkman över de politiska intressena. Man skulle ju egentligen kunna dra slutsatsen, att hans brev till dessa så utomordentligt intressanta personligheter borde vara "roligare" än de diplomatiska. Men olyckan ville, att Brinkmans betydelse som människa huvudsakligen ligger i att vara drabant till stjärnor av högre ordning, och hans relativa obetydlighet blir märkbarare just i deras sällskap.

Men när han sedan efter 1803 som diplomat ställdes inför mera krävande tidsförhållanden, synes han verkligen ha vuxit till man och tillvinner sig just därigenom ökat intresse, även om hans politiska skrifter äro av en betydligt allvarligare art än de tidigare långa kåserierna till Rahel om litteratur och kärlek. Högst bland dessa politiska dokument står dock den långa skrivelsen till Wetterstedt av London 18 oktober 1809, vilken man är glad åt att här se fullständigt avtryckt. Sådana reflexioner över tidsläget skulle en våra dagars statsman inte ha begravt i ett brev utan satt in i en tidning, men dåtidens journalistnaturer fingo i regel nöja sig med brevskriveriet. Här framträda i alla händelser Brinkmans både världserfarenhet och naturliga godhjärtenhet i full överlägsenhet i förhållande till den allmänt rådande enfalden och den feiga småsintheten i hans hemland. Brinkman har hedern av att ha genomskådat Napoleons avsikter med Sverge redan på en tid, då svenskarna i allmänhet sågo upp till honom som den enda räddaren. Detta hedrar hans omdöme lika mycket som det hedrar hans hjärta att varmt ta den avsatte Gustav IV Adolf

i försvar mot Wetterstedts beskyllningar om hans hat mot Sverige.

I allmänhet hör Brinkmans förhållande till den olycklige kungen till de omständigheter, som tala för att Gustav Adolf inte kan ha varit ett sådant träbeläte, oförmöget att vinna hjärtan, som en tendentiös historieskrivning, utgången från 1809 års män, sedermera velat göra honom till. Och om Brinkman också inte kunde förverkliga sitt flera gånger avgivna löfte att, om så behövdes, följa honom i landsflykten som hans privatsekreterare, så har han i alla fall inte hört till dem som bytte förmän lika lätt som man byter dräkt. Det säger dock något, att han aldrig mera återgick i ordinarie tjänst, när han icke fick den preussiska ministerposten, där han säkerligen på grund av sin vänskap med hovet skulle fått handla relativt oberoende av sin egen regering.

Brinkmans litterära receptivitet och produktivitet lågo under denna politiska period ingalunda nere; han utgav vid denna tid både Gedichte och Philosophische Ansichten. Hilma Borelius bedömer dem båda med kännarens säkerhet och finner dikterna både till form och innehåll röja förf:s tillväxt. Filosofen är mindre självständig än diktaren, men detta är ju ingenting att förundra sig över hos en så receptiv natur.

När man skiljes från Brinkman-boken denna gång, är det med en viss respekt. För hans levnadstecknare har man alltid haft denna respekt, men här är den ökad till att omfatta inte längre bara den filosofiskt utbildade litteraturhistorikern, utan nu även gällande en politisk historieforskare. Den diplomatiska historien har inte förlorat på att Hilma Borelius från sitt vanliga gebit här gör strövtåg in på dess marker.

LYDIA WAHLSTRÖM.

Johannes Schefferus. En storman från 1600-talets Uppsala. Av *Henrika Scheffer*. J. A. Lindblads förlag.

Det är den berömde stamfadern till en i vår kulturs hävder berömd släkt som i denna lilla bok efter bästa källor pietetsfullt tecknats av en sin ättling, redan känd som biografisk författare. Inkallad till Uppsala under drottning Kristinas tid, hon som med makten av sin personlighet och sin kungliga frikostighet drog så många snillen och lärda till sitt avlägsna land, blev den unge strassburgaren en av dem som tidigast bragte det svenska universitetet i levande kontakt med europeisk vetenskap. Han var en representant för kritisk forskning och verkade oavlåtligt för att göra sitt nya hemland känt genom arbeten som i sin nyktra saklighet karakteristiskt kontrastera mot en Olof Rudbecks storslagna patriotiska konstruktioner.

Schefferus' arbeten refereras utförligt av hans biograf, så utförligt att det i viss mån skadar helhetsintrycket av levnadsteckningen. I stället för den grundliga översikten av Svecia literata och citaten ur Konunga- och hövdingastyrelsen, vars idévärld dock är en helt annan än den lärde sextonhundredatalsutgivarens, skulle man önskat en fylligare teckning av Uppsalamiljön och Schefferus i förhållande till hans svenska kolleger. De glimtar förf. ger av livet i Skytteanum, där utom den egna barnskaran högförnämna mäns söner med deras preceptorer bänkades kring professors och fru Reginas bord, äro så fångslande att man gärna ville hava mera av samma slag; i dem och inom ramen av Schefferus' ännu kvarstående lärda verkstad, hans museum, där hans biograf förstått att åter framtrolla sextonhundredatalsinteriören, träder hans gestalt oss levande till mötes.

SIGRID LEIJONHUFVUD.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet**.

Redaktör: *Ellen Kleman*.

Förbundsmedlemmar erhålla tidskriften till ett pris av kr. 4:50, varvid-prenumeration sker direkt genom **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 48 Klarabergsgatan, Stockholm**. *Icke-förbundsmedlemmar* prenumerera å *närmaste postanstalt* eller i *bokhandel*. Pris för postupplaga: $\frac{1}{12}$ år kr. 6:—; $\frac{1}{6}$ år kr. 3:25; $\frac{1}{4}$ år kr. 1:75. Lösnummer 45 öre. Redaktion och expedition: **48 Klarabergsgatan II, Stockholm**. Redaktionstid: *tisdagar och fredagar kl. 1—3*. Allm. T. 48 50, Riks 27 62. Expeditionen: *kl. 11—4 varje söckendag*. Allm. T. 48 16, Riks 27 62.

Permanent utställning av färdiga och påbörjade arbeten samt material. Råd vid inredning av våningar m. m.

Undervisning

I italiensk spets- och annan konstöm.
Ständigt på lager därtill hörande material.

Svensk, Fransk och Bömisk spetsstråd ständigt på lager.

A -B. NORDISKA KOMPANIET, Textilavdelningen.
THYRA GRAFSTRÖM :- STOCKHOLM

HEMTREVNAD

Praktisk tidning för hemmet utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet**.

Redaktör: *Fanny Ekensterna*.

Utkommer under 1919 med 24 åttio sidiga nr. Prenumerationspris: helt år kr. 2:50, halvår kr. 1:40, kvart 1 kr. 0:80. Prenumeration sker å posten.

Innehåller berättelser, poem, levnad-teckningar, religiösa, etiska och sociala uppsatser, artiklar i diverse ämnen samt en rikhaltig praktisk avdelning.

Inbundna årgångar för 1912—1915 kr. 1:50 pr ex., för 1916 kr. 1:75, för 1917 kr. 2:— och för 1918 kr. 2:50 pr exemplar.

Jur. kand. EVA ANDÉN

Led. av Sveriges Advokatsamfund.

KVINNLIGA JURIDISKA BYRÅN

LILLA VATTUGATAN 14^A vid Brunkebergstorg
RIKS 75 76 ALLM. TEL 183 36

Testamenten, bouppteckningar, arvsutredningar, äktenskapsförord, familjerättsaker, juridiska uppdrag av alla slag. Även skriftliga förfrågningar besvaras.

A.-B. JOHN V. LÖFGREN & Co

Kungl. Hovleverantör

RIKS 4 29 **FREDSGATAN 3 :- STOCKHOLM** A. T. 50 48

Sveriges äldsta, största och bäst renommerade *specialaffär* i

**Siden- och Ylle-Klä-
ningstyger**

Prover till landsorten sändas *gratis* och *franco*.

ANNA BENGTSONS KAPPAFFÄR

Kullagatan 21

HÄLSINGBORG Riks tel. 1245 & 3245
REKOMMENDERAS

Kostym- och Kapptyger. • Stort urval. • Beställningar emottagas.

INNEHÅLL

- Krigets facit.** Ej blott vänster om, utan helt om! Av *Emilia Fogelklou.*
- De kommunala valen.**
- Ett stort demokratiskt reformförslag.** Av *Anna Sondén.*
- Kringblick.**
- När falla hindren? Kvinnan i statstjänst.**
- Tyskornas nya uppgifter.** Av *Minna Cauer.*
- Kring Wilsons program.**
- Sveriges flick- och samskolors lärarinneförbund bildat.** Av *Anna Sondén.*
- Notiser från bokvärlden.**

För kapitalister, särskilt fruntimmer, har det länge varit ett önskemål att kunna överlämna vården av sina värdepapper och skötseln av sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet av det anförtrodda uppdraget, ävensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatavdelning (Kungsträdgårdsgatan 8. Expeditionstid $\frac{1}{2}$ 10—4)

som under garanti av **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning av enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatavdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatavdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenter influtna medel. Vidare ersätter Notariatavdelningen utlottningar av obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blivit utlottad, samt lämnar förslag till ny **placering** av det ledigblivna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatavdelningen, underrättar Notariatavdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till avdelningen inbetalas, varefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatavdelningen att inteckningarna bliva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos avdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsavgift: 50 öre för år per 1,000 kr. av depositionens värde, dock ej under 2 kr.